

Etusivu>Perhe- ja perintöoikeudelliset asiat>Varallisuussuhteet avioliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa>Aviovarallisuussuhteet

Saksa

1 Onko tässä jäsenvaltiossa lakiin perustuva aviovarallisuusjärjestelmä? Mitä siinä säädetään?

Se, kenelle avioliiton aikana hankittu omaisuus kuuluu ja miten omaisuus jaetaan avioliiton päättymisen jälkeen, määräytyy aina kulloisenkin perheoikeudellisen aviovarallisuusjärjestelmän perusteella. Avioliiton varallisuusoikeudellisia vaikutuksia säännellään siviililain (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB) aviovarallisuussuhteita koskevilla säännöksillä. BGB:ssä tunnustetaan seuraavat järjestelmät: kertyneen omaisuuden yhteisomistukseen perustuva järjestelmä (*Zugewinnngemeinschaft*), omaisuuden erillisyyteen perustuva järjestelmä (*Gütertrennung*), omaisuuden yhteisyyteen perustuva järjestelmä (*Gütergemeinschaft*) ja niin kutsuttu valinnainen kertyneen omaisuuden yhteisomistukseen perustuva järjestelmä (*Wahl-Zugewinnngemeinschaft*).

2 Miten puoliset voivat järjestää aviovarallisuussuhteensa? Mitä muodollisia vaatimuksia tähän sovelletaan?

Elleivät aviopuoliset ole notaarin tekemällä avioehtosopimuksella toisin sopineet, sovelletaan lakisääteistä kertyneen omaisuuden yhteisomistusta (*Zugewinnngemeinschaft*). Se tarkoittaa, että omaisuus on avioliiton aikana erillistä, mutta avioliiton päättyessä avioliiton aikana kertynyt omaisuus tasataan. Omaisuuden erillisyyteen perustuvasta aviovarallisuussuhteesta (*Gütertrennung*) aviopuolisoiden on sitä vastoin sovittava notaarin vahvistamalla sopimuksella. Omaisuuden erillisuus tarkoittaa puolisoitten omaisuuden täydellistä erillisyyttä. Kertynyttä omaisuutta ei tasata avioliiton päättyessä. Sekä omaisuus, joka puolisoilla on ollut ennen avioliittoa, että avioliiton aikana kertynyt omaisuus, säilyy kummankin omana omaisuutena. Omaisuuden erillisuus voi toteutua myös ilman puolisoitten nimenomaista sopimusta – esimerkiksi jos aviovarallisuusjärjestelmä puretaan tai suljetaan pois avioehtosopimuksella ilman, että samalla sovitaan toisesta aviovarallisuusjärjestelmästä.

Myös omaisuuden yhteisyyteen perustuvasta aviovarallisuusjärjestelmästä (*Gütergemeinschaft*) on sovittava notaarin vahvistamalla sopimuksella. Omaisuuden yhteisyys tarkoittaa, että niin ennen avioliittoa kuin sen aikanakin kertynyt omaisuus on säännönmukaisesti puolisoitten yhteistä omaisuutta (*Gesamtgut*). Tämän rinnalla kummallakin puolisoilla voi olla erityistä omaisuutta (*Sondergut*), josta ei tule heidän yhteistä omaisuuttaan. Tällaista erityistä omaisuutta ei voida siirtää oikeustoimilla (esim. vaatteet, jotka eivät ole ulosmittavissa, tai osakkuus henkilöyhtiössä). Lisäksi tietyt omaisuuserät voidaan varata toisen puolison yksinomistukseksi (*Alleineigentum*). Omaisuuden yhteisyyteen perustuvan aviovarallisuussuhteen erityismuotona puoliset voivat myös perustaa avioliiton aikana kertyneen omaisuuden yhteisyyteen perustuvan aviovarallisuusjärjestelmän (*Errungenschaftsgemeinschaft*). Tällöin heidän on määrättävä avioehtosopimuksessa, että he säilyttävät kaiken ennen avioliittoa kertyneen omaisuuden itsellään (*Vorbehaltsgut*).

Saksalais-ranskalaisella valinnaisella kertyneen omaisuuden yhteisomistuksella (*Wahl-Zugewinnngemeinschaft*) pyritään välttämään Saksan ja Ranskan kansalaisten välisten avioliittojen yhteydessä mahdolliset varallisuusoikeudellisten säännösten erilaisuudesta johtuvat ongelmat. Jos puoliset päätyvät tähän valinnaiseen aviovarallisuusjärjestelmään, heidän omaisuutensa säilyy avioliiton aikana erillisenä, kuten saksalaisessa kertyneen omaisuuden yhteisomistuksessa (*Zugewinnngemeinschaft*). Avioliiton aikana kertynyt omaisuus tasataan puolisoitten kesken vasta aviovarallisuussuhteen päättyessä. Vaikka valinnainen kertyneen omaisuuden yhteisomistus muistuttaa läheisesti saksalaista kertyneen omaisuuden yhteisomistusta, siinä on monia Ranskan järjestelmälle ominaisia piirteitä. Näin esimerkiksi vahingonkorvausta ja kiinteistön arvon satunnaista arvonnousua (esim. kaavoitus rakennusmaaksi) ei oteta huomioon kertyneen omaisuuden tasauslaskelmassa.

3 Onko aviovarallisuussuhteiden järjestämistä rajoitettu?

Jos puoliset katsovat, että laissa säädetty kertyneen omaisuuden yhteisomistus (*Zugewinnngemeinschaft*) ei sovellu heidän avioliittoonsa, he voivat tehdä notaarin vahvistaman avioehtosopimuksen. Siinä puoliset voivat sopia esimerkiksi omaisuuden erillisyydestä (*Gütertrennung*) tai omaisuuden yhteisyydestä (*Gütergemeinschaft*) tai määrätä tietyt aviovarallisuusjärjestelmän sisällä ehdoista, jotka poikkeavat laissa säädettyistä. Sopimuksessa voidaan määrätä myös eläkeoikeuksien tasaamisesta tai elatuksesta.

Avioehtosopimusta tehtäessä on kuitenkin huolehdittava siitä, että sovitut järjestelyt ovat päteviä. Jos esimerkiksi toinen puolisoista joutuu yksipuolisesti epäedulliseen asemaan ja tietyt lisäedellytykset täyttyvät, avioehtosopimusta voidaan pitää hyvien tapojen vastaisena ja näin ollen mitättömänä. Tässä tapauksessa sovelletaan niitä säännöksiä, jotka avioehtosopimuksella oli tarkoitus sulkea pois. Oikeuskäytäntö on tältä osin hyvin moninaista. Siksi on viime kädessä arvioitava tapauskohtaisesti, onko sovittu järjestely hyvän tavan vastainen ja näin ollen mitätön tai onko sitä muutettava.

4 Mitkä ovat avioeron, asumuseron tai avioliiton pätemättömäksi julistamisen oikeusvaikutukset aviovarallisuussuhteisiin?

Kertyneen omaisuuden yhteisomistukseen perustuvassa aviovarallisuussuhteessa (*Zugewinnngemeinschaft*) tehdään varallisuussuhteen päättyessä (esim. puolison kuoleman, avioeron tai toisenlaisesta aviovarallisuussuhteesta tehtävän sopimuksen seurauksena) kertyneen omaisuuden tasaus (*Zugewinnausgleich*). Tämä tarkoittaa sitä, että aviopuolison, joka on hankkinut avioliiton aikana enemmän omaisuutta kuin toinen, on maksettava toiselle puolisolle rahana puolet erotuksesta.

Omaisuuden yhteisyyteen perustuvassa aviovarallisuussuhteessa (*Gütergemeinschaft*) yhteinen omaisuus jaetaan avioeron yhteydessä, mahdollisten velvoitteiden täyttämisen jälkeen. Periaatteena on, että kummallakin puolisoilla on oikeus puoleen jäljelle jäävästä ylijäämästä. Jos taas aviovarallisuussuhde perustuu omaisuuden erillisyyteen (*Gütertrennung*), varallisuussuhteen päättyminen ei johda omaisuuden tasaukseen, koska puolisoitten omaisuus on täysin erillistä.

Oikeus elatusapuun ei riipu aviovarallisuusjärjestelmästä. Jos aviopuoliset ovat asumuserossa mutta avioliitto ei ole vielä päättynyt, elatusta tarvitsevalta puolisoilla on lähtökohtaisesti oikeus vaatia maksukykyiseltä puolisoilta asumuseron aikaista elatusta (*Trennungunterhalt*). Oikeus on voimassa vain siihen saakka, kunnes avioero on tullut lainvoimaiseksi. Avioeron jälkeen elatusta tarvitseva puoliso voi kuitenkin tietyin edellytyksin vaatia avioliiton jälkeistä elatusapua. Laissa säädetään seuraavista elatusapuvaateista: elatusapu lastenhoitoon, elatusapu vanhuuden, sairauden tai vamman vuoksi, elatusapu työttömyyden vuoksi, täydentävä elatusapu, elatusapu opintojen, jatko-opintojen ja uudelleen koulutuksen ajaksi sekä elatusapu kohtuullisuussyistä. Myös avioliiton pätemättömäksi julistamisen jälkeen (*Aufhebung der Ehe*) voi yksittäistapauksissa syntyä tasaus- ja elatusvaatimuksia.

5 Miten toisen puolison kuolema vaikuttaa aviovarallisuussuhteisiin?

Kertyneen omaisuuden yhteisomistukseen perustuvassa aviovarallisuussuhteessa (*Zugewinnngemeinschaft*) aviopuolison kuollessa toteutetaan kertyneen omaisuuden tasaus niin, että lakimääräistä perintöosuutta korotetaan neljänneksellä riippumatta siitä, onko kuollut aviopuoliso kertynyttä omaisuutta avioliiton aikana. Jos elossa oleva puoliso ei ole perillinen tai jos hän luopuu perinnöstä, hän voi vaatia tosiasialisesti kertyneen omaisuuden tasausta ja sen lisäksi ns. pientä lakiosaa (*kleiner Pflichtteil*). Pieni lakiosa lasketaan lakimääräisen perintöosan perusteella ottamatta huomioon tasausten perusteella tehty neljänneksen korotusta.

Jos puoliset ovat sopineet omaisuuden erillisyydestä (*Gütertrennung*), avioliiton päättyessä lakimääräistä perintöosuutta ei koroteta tasauksen perusteella, vaan sovelletaan yleistä lakimääräistä perimystä.

Omaisuuden yhteisyyteen perustuvassa aviovarallisuussuhteessa (*Gütergemeinschaft*) jäämistöön kuuluu puolet yhteisestä omaisuudesta (*Gesamtgut*), perinnönjättäjän itselleen varaama omaisuus (*Vorbehaltsgut*) ja perinnönjättäjän erityinen omaisuus (*Sondergut*). Elossa olevan puolison osuus jäämistöstä määritetään yleisten sääntöjen mukaisesti.

6 Millä viranomaisella on toimivalta ratkaista aviovarallisuussuhteita koskeva asia?

Perhetuomioistuimella (*Familiengericht*) on asiallinen toimivalta aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa eli asioissa, jotka koskevat aviovarallisuusjärjestelmiä ja erityisesti avioliiton aikana kertyneen omaisuuden tasausta (*Ausgleich des Zugewinns*).

7 Miten aviovarallisuusjärjestelmä vaikuttaa puolison ja kolmansien osapuolten välisiin oikeussuhteisiin?

Avioliitossa oleva henkilö vastaa yleensä ainoastaan omista veloistaan ja omaisuudestaan. Poikkeuksena ovat toimet, joissa on kyse perheen jokapäiväisten tarpeiden asianmukaisesta kattamisesta.

Kertyneen omaisuuden yhteisomistukseen perustuva aviovarallisuussuhde (*Zugewinnngemeinschaft*) merkitsee poikkeuksia omaisuutta koskevan vapaan luovutusosoikeuden periaatteeseen. Jos toinen puolisoista haluaa luovuttaa kaiken tai lähes kaiken omaisuutensa (myydä, lahjoittaa jne.), hän tarvitsee toisen puolison suostumuksen. Sama pätee silloin, jos avioliitossa oleva henkilö haluaa luovuttaa yksinomistuksessaan olevaa omaisuutta (*Alleineigentum*), joka kuuluu aviopuolisoiden kotitalouteen.

Sitä vastoin omaisuuden erillisyyteen perustuvassa aviovarallisuussuhteessa (*Gütertrennung*) puoliso saa määrätä koko omaisuudestaan. Vaikka kyseessä olisi kotitalouteen kuuluvan omaisuuden luovutus, ei tarvita toisen puolison suostumusta.

Jos puoliset ovat sopineet omaisuuden yhteisyyteen perustuvasta aviovarallisuussuhteesta (*Gütergemeinschaft*), periaatteena on, että he hoitavat yhteistä omaisuutta (*Gesamtgut*) yhdessä, elleivät he ole avioehtosopimuksella antaneet omaisuuden hoitoa yksin toisen puolison tehtäväksi. Jos puoliso toteuttaa omaisuuden yhteisyyteen perustuvan aviovarallisuussuhteen aikana oikeustoimen, siitä vastataan yhteisellä omaisuudella vain, jos toinen puoliso antaa suostumuksensa oikeustoimeen tai jos oikeustoimi on yhteisen omaisuuden osalta pätevä ilman hänen suostumustaan.

8 Lyhyt kuvaus aviovarallisuuden jakautumisesta, mukaan lukien ositus, jako ja myynti, tässä jäsenvaltiossa.

Aviopuolisoiden yhteinen koti ja koti-irtaimisto voidaan jakaa asumuseron aikana tai avioeron jälkeen. Jos kyseessä on osaomistus (*Miteigentum*) eivätkä puoliset pääse yksimielisyyteen, omaisuus huutokaupataan ja tuotto jaetaan.

9 Millä tavoin kiinteä omaisuus rekisteröidään ja mitä asiakirjoja tai tietoja siihen vaaditaan?

Jos puoliset valitsevat omaisuuden yhteisyyteen perustuvan aviovarallisuussuhteen (*Gütergemeinschaft*), heidän on toimitettava notaarin vahvistama avioehtosopimus kiinteistörekisteriin ja haettava kiinteistörekisterin oikaisemista. Muissa tapauksissa eli tapauksissa, joissa aviovarallisuussuhde ei perustu omaisuuden yhteisyyteen, kiinteistörekisteriä ei tarvitse oikaista.

Päivitetty viimeksi: 12/11/2021

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.